

CARLOS COLLADO SEIDEL • **Franco**

CARLOS COLLADO SEIDEL 1966 doğumlu. Münih ve Madrid üniversitelerinde çağdaş tarih ve siyasetbilimi öğrenimi gördü, Marburg Üniversitesi'nde doktora yaptı. 2005'ten itibaren Marburg Üniversitesi Çağdaş Tarih Bölümü öğretim üyesi. İspanya tarihi üzerine birçok yayını vardır.

Franco. General - Diktator - Mythos

© 2015 W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart

İletişim Yayınları 3473 • Biyografi Dizisi 42

ISBN-13: 978-975-05-3733-2

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

I. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Tamil Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Franco bir mitingte

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Begüm Hazar Keleş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

CARLOS COLLADO SEIDEL

Franco

General - Diktatör - Efsane

Franco

General - Diktator - Mythos

ÇEVİREN

Emre Adıyaman

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	7
Deniz Subayı Ailesinde Geçen Çocukluk.....	19
Sömürge Savaşı'nda Bir Subay.....	35
General ve Demokrasi.....	61
Generalissimo.....	81
Savaş Yönetimi ve İstibdat.....	95
Yeni İspanya.....	115
Tanrı'nın İnayetiyle İktidar.....	141
Fırtınalı Zamanlarda Diplomasi.....	157
<i>Divide et Impera</i> (Böl ve Yönet).....	183
Diktatörün Sonbaharı.....	203
Karizma ve İktidarın Temsili.....	225
Diktatörün ve Efsanelerinin Gölgesi.....	245
KAYNAKÇA.....	263

Giriş

Mayıs 2011 sonunda, İspanya’da bir gazete haberi büyük ses getirmişti. Manşet: “Tarihçiler, Franco Hagiografisi¹ Üzerine Alarma Geçti.”² İnfial, o sıralar daha yeni baskıya teslim edilmiş bir Franco biyografisi taslağına yönelikti; ki bu metin, diktatör hakkındaki esasen hayli nostaljik gözlemler serisine ekleneneğinden, muhtemelen fazla dikkat çekmeyecekti. Ancak biyografi, bu tür neşriyatla ticaret yapan yayınevlerinden birinde değil, prestij sahibi Kraliyet Tarih Akademisi’nce basılan 50 ciltlik abidevi İspanya tarihi biyografi ansiklopedisi dizisi içinde yayımlanmıştı.³ Haliyle, beş sayfalık portresiyle Franco’nun İspanya ulusal tarihinin resmî kanonunun bir parçası olduğu izlenimi uyanıyordu.

Günümüzün saygın tarihçileri arasından, bilhassa Julián Casanova, Angel Viñas ve Paul Preston gibi, sosyal medyada ve televizyonda isimlerinden sıkça bahsettiren akademisyen-araştırmacılar, Franco’dan bir hayli ılımlı bahseden bu metni topa tuttu. Sahiden, metinde diktatör veya diktatörlük kelimeleri-

---

1 Yüceltici, azizleştirici biyografi – ç.n.

2 *Público*, 30.05.2011.

3 Real Academia de la Historia, *Diccionario Biográfico Español*, 50. cilt, RAH, Madrid, 2011/2012.

nin geçmemesini bir kenara bırakalım, İç Savaş esnasında ve savaş sonrası ilk yıllarda cephe hattının gerisindeki muazzam baskı dalgasıyla 150 binden fazla insanın kurban edildiği hakkında tek bir söz dahi sarf edilmemişti. Bunun yerine, Franco “katolik, zeki ve ılımlı bir yönetici” olarak nitelendiriliyordu. Bu nedenden ötürü yakın dönem tarihçisi Katalan Andreu Mayayo, Franco biyografisini “utanç ve hakaret” dolu bulmuş, “yazılan ve atlanan her şeyi devasa bir küstahlık” olarak değerlendirmişti.⁴

Eleştirilerin yazar seçimiyle harlandığını söylemek mümkün, zira metni kaleme alan Ortaçağ uzmanı Luis Suárez Fernández, 1980’lerin ortalarında yayımladığı 8 ciltlik Franco biyografisiyle heyecan yaratmıştı.⁵ Luis Suárez, o dönemde Franco’nun ölümü sonrası özel bir itinayla korunan yazışmalarına erişim sağlayabilmiş ilk araştırmacıydı. Üstelik bulguları, Franco’nun kızı tarafından yönetilen ve diktatörün mirasına siyah-beyaz radikalliğiyle bağlılık duyan Fundación Nacional Francisco Franco (Milli Francisco Franco Vakfı) tarafından yayımlanmıştı. Luis Suárez o zaman dahi yayınlarında Franco’ya bağlılığını defalarca ilan etmişti. Bu bakımdan Luis Suárez Fernández’in, yakın tarihe kadar Franco’nun mezarının bulunduğu, İç Savaş’ta milliyetçiler safında ölenlerin onuruna inşa edilmiş bir anıtmezar olarak anlaşılması gereken Valle de los Caídos (Şehitler Vadisi) ziyaretgâhının başkanı olması şaşırtıcı değildir. Üstüne bir de, Franco diktatörlüğüyle yakından bağlantılı bir örgüt olarak anılan Opus Dei üyesi olması vasfını eklediğimizde, nihayetinde karşımızda neo-Frankist çevrenin sert çekirdeğine atfedilen tüm özellikleri taşıyan birisini buluruz. Bu arkaplana bakarak, Franco’nun kişiliğinin böyle ılımlı değerlendirilmesi anlaşılabilir hale gelebilirdi; ancak eleştirmenler, açık Frankist propagandanın gölgesi altında yazılmış bu anlatımın basılmasını hiçbir surette mazur göremezdi. Julián Casanova’nın vardığı yıkıcı sonuç da aynı yöneydi:

---

4 *Público*, 30.05.2011.

5 Luis Suárez Fernández, *Franco y su tiempo*, Fundación Nacional Francisco Franco, 8. cilt, Madrid, 1984. Eserin yirmi yıl sonra, bin üzeri sayfalık kısaltılmış bir versiyonu: Luis Suárez Fernández, *Franco*, Ariel, Barcelona, 2005.

Alman tarihçilerin bir Hitler savunusunu kabullenmesini ve yahut İngiliz Akademisi'nin holokostu incelemek üzere bir inkârcıyı görevlendirmesini tasavvur bile edemeyiz.⁶

Bu biyografik metnin yarattığı dalgalanmalar çabuk durulmadı. Ertesi yılın nisan ayında, yanlış anlaşılmaya sebebiyet vermeyecek kadar sarıh bir başlığa sahip *En el combate por la historia* (Tarih Muharebesinde) toplam bin sayfalık bir “karşı-anlatı” yayımlandı.⁷ Bu kitapta 34 ünlü tarihçi, diktatörün ve onun diktatörlüğünün ideolojik saikle, kasıtlı olarak tahrif edilmiş imajına karşı çıkıyordu. Bir “karşı-ansiklopedi” niteliğini taşıyan bu eserin basındaki tanıtımına “Franco Nihayetinde Bir Diktatördü”,⁸ “Tarihçiler Revizyonistlere Karşı” gibi manşetler eşlik etmişti.

Kitaptaki tartışma ince ayrıntılara değil, ilke olarak Franco ve diktatörlüğünün ilkesel değerlendirmesine eğilir. İspanyol tarihçilerin büyük çoğunluğu, Suárez'in çizdiği Franco imajını reddedip diktatörlüğün baskıcı ve insanlık dışı karakterine dikkat çekse de; onu örneğin 1960'lardaki “İspanyol ekonomik mucizesinin babası” sayarak diktatörün sözde başarılarını vurgulamaktan yana olanlar, hiç de marjinal görüşlere sahip revizyonistlerden oluşan önemsiz bir grup değildi. Nihayetinde César Vidal ve Pío Moa gibi yazarların popüler-bilimsel nostaljik bir tınıyla yazdığı biyografiler ve diktatörlüğe övgü yazıları büyük bir tiraj başarisı elde etti. Franco, İç Savaş ve diktatörlük konulu duygu yüklü tarihyazımı tartışmaları yalnızca büyük günlük gazetelerin baş sayfalarında değil, aynı zamanda televizyonun en çok izlendiği saatlerdeki programlarda da boy gösterir. Fakat İspanya'da özellikle kitapçıların rafları, yukarıdaki “karşı-sözlük” örneğinde olduğu gibi, daha önce yazılmış kitaplara karşı düzeltmelerle, hatıta açıkça şahsi saldırı amacı taşıyan yayınlarla doluyor.⁹ Anlaş-

6 *El País*, 30.05.2011.

7 Angel Viñas, *En el combate por la historia. La república, la guerra civil, el franquismo*, Pasado & Presente, Barcelona, 2012.

8 *Público*, 23.02.2012.

9 Pío Moa, *Los mitos de la guerra Civil*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2003; Moradiellos, 1936. *Los mitos de la guerra civil*, Península, Barcelona, 2005; Al-

lan o ki, Franco'ya olan ilgi, diktatörün ölümünden 40 yıl sonra dahi hâlâ çok büyük.

1990'ların sonlarından beri İspanya toplumu diktatör ve İç Savaş'ın yorumlanması etrafında son derece duygu yüklü bir tartışma yaşıyor. Bu tartışmalar 2006 yılında İç Savaş'ın başlangıcının yetmişinci yıldönümü vesilesiyle ilk zirve noktasına ulaşmıştı. Ayrıntıdaki tüm konumlanma farklılıkları bir yana, birbirleriyle kıyasıya mücadele eden iki kamp arasında bir kutuplaşma ortaya çıktı. Bir taraf tarihsel bir neo-Frankizmin (yani-Franco'culuk) iş başında olduğunu düşünürken, diğer taraf sol gözün *anaakım* körleşmesini kınıyordu. Tarih bilimi de bu çatışma ortamında tarafsız kalamadı. Stanley Payne, Paul Preston gibi uluslararası üne sahip tarihçiler, medyada bu bağlamda sıkça geçen bir terimi kullanmak gerekirse, “kazılan siperlere” girdiler.

Kimileri için Franco “olağanüstü bir kişiliğe”¹⁰ sahip ve iktidar dönemi bir başarı öyküsü¹¹ olarak görülürken, kimileri içinse bu iktidar sıradan, sıkıcı ve dardır. Franco'nun yönetimi eleştiricilerce her şeyden önce acımasız ve o kadar zalim olarak algılanır ki, onu tarif etmek için “İspanyol soykırımı” ifadesi dahi kullanılmıştır.¹² Tarihçi Alberto Reig Tapia, diktatörü ironik bir abartıyla “Sezarların en üstünü” olarak nitelendirir. Tapia'ya göre Franco daima aşırıydı: “Sıradanlığında, hıncında, kurnazlığında, güce susamışlığında, kibrinde, suistimallerinde, hatta ölümünde...”¹³ Franco kimilerince hayatı boyunca uğursuz gizli örgütler tarafından tehdit edildiğini hisseden katı bir dogmatik, kimilerinceyse değişen toplumsal koşullara ustalıklı uyum sağlayabilen, ideolojik manada esnek bir egemendir.

---

berto Reig Tapia, *Anti-Moa. La subversión neofranquista de la Historia de España*, Ediciones B, Barcelona, 2006.

10 Hellmuth Günther Dahms, *Francisco Franco. Soldat und Staatschef*, Musterschmidt, Göttingen, 1972, s. 9.

11 Andrée Bachoud, *Francisco, ou la réussite d'un homme ordinaire*, Fayard, Paris, 1997, s. 450.

12 Paul Preston, *The Spanish Holocaust. Inquisition and Extermination in Twentieth-Century Spain*, Harper, Londra, 2012.

13 Alberto Reig Tapia, *Francisco: El César superlativo*, Tecnos, Madrid, 2005, s. 13.